

Zadlužení dítěte: příčiny, důsledky a možnosti řešení

Dita Frintová

katedra občanského práva

Právnická fakulta UK

Hlavní části workshopu

- I. Typické dětské dluhy
- II. Převážná smlouva a její vznik
- III. Převážná kontrola nezletilého
- IV. Splnění dluhu před uplatněním u soudu
- V. Nezletilý jako dlužník ve sporném řízení
- VI. Nezletilý jako povinný v exekuci
- VII. Shrnutí

I. Typické dětské dluhy (1)

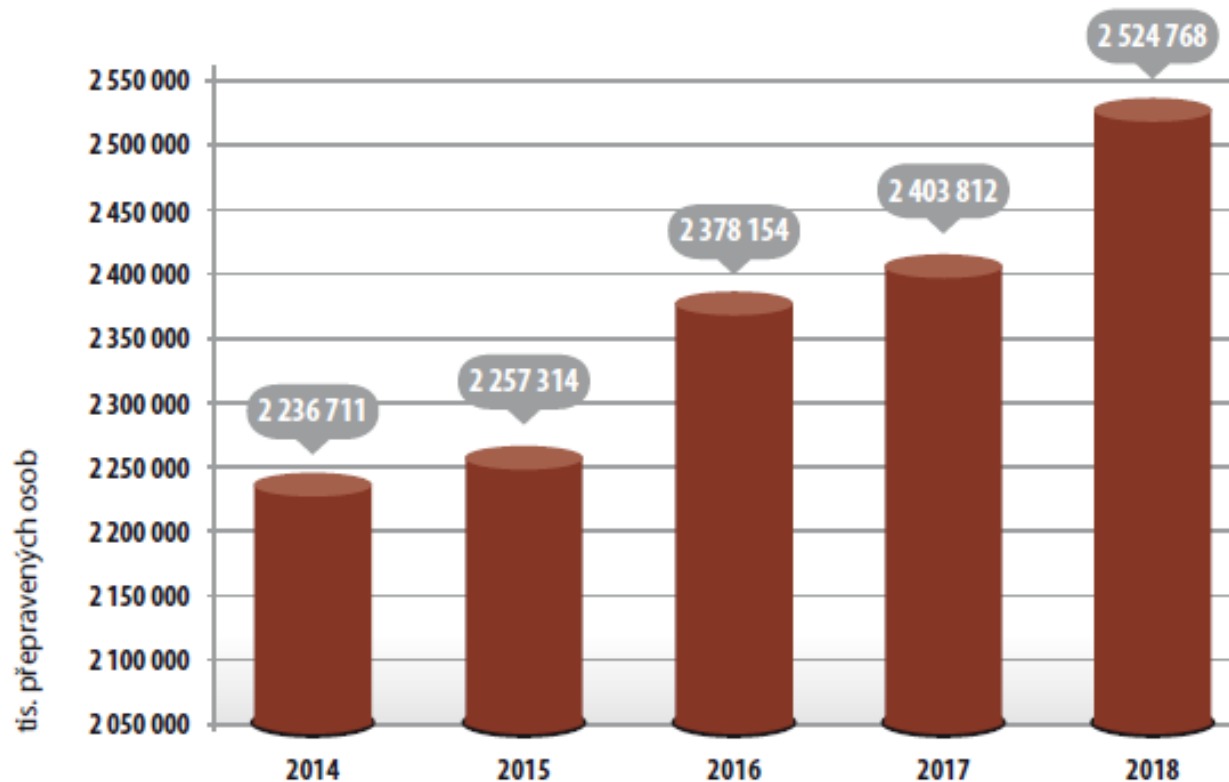
- *Typické dětské dluhy (mimo případy vyvolané veřejnoprávní úpravou)?*
- dluhy ze smluv s mobilními operátory
- dluhy za pozdní vrácení/nevrácení knihovnických jednotek do veřejných knihoven
- dluhy za jízdy bez platné jízdenky

I. Typické dětské dluhy (2) – přeprava

- *Příčiny vzniku dětských dluhů v oblasti přepravy?*
- celkově velké množství přepravených cestujících – dětí (dojíždění do škol)
- v MHD není možnost u každého cestujícího kontrolovat splnění přepravních podmínek (zejm. zaplacení jízdného) předem
- závislost na rodičích – (zejm. menší a zejm. nemajetné) dítě není schopno samo zajistit, že přepravní podmínky splní

I. Typické dětské dluhy (3) – přeprava

Graf. 5 Počet přepravených osob

- Výroční zpráva sdružení dopravních podniků za rok 2018

I. Typické dětské dluhy (4) – přeprava

- **Průměrný počet uložených přirážek za rok?**
- ročně cca 600.000 (za r. 2014 až 2016: 1.801.426)

- **Za roky 2014 až 2016 dlužná částka na přirážkách:**
- 1,7 mld Kč

- **Mimo zaplacení přirážky na místě vymoženo v letech 2014 až 2016 (v %):**
- průměrně 29 %

II. Přepravní smlouva a její vznik (1)

- **Jak vzniká přepravní smlouva a kdy přesně je uzavřena?**
- vyhláška č. 175/2000 Sb., Ministerstva dopravy a spojů o přepravním řádu pro veřejnou drážní a silniční osobní dopravu - § 3
- 1) cestující, který si **předem zakoupil jízdenku, nastoupí do vozidla** nebo vstoupí do označeného prostoru přístupného jen s platným jízdním dokladem
- 2) umožní-li dopravce cestujícímu **nastoupení do vozidla bez jízdenky a jízdné cestující zaplatí bezodkladně** po nástupu do vozidla

II. Přepravní smlouva a její vznik (2)

- **Jak vzniká přepravní smlouva v případě cestujícího, který nemá jízdenku? Vzniká vůbec v tomto případě přepravní smlouva?**
- vyhláška č. 175/2000 Sb., - § 7
- „*považuje se za cestujícího*“ – vyhláška neřeší, zda smlouva vznikla či ne, ta osoba se za cestujícího považuje (tehdy šlo o vyvratitelnou domněnku)
- i zde smlouva vzniká: **adhezní smlouva** – obsah nabídky ze strany dopravce plyne ze SPP aniž o něm lze vyjednávat – nástupem cestujícího je konkludentně akceptována
  - (včetně toho, že případně zaplatí přírážku)

III. Přepravní kontrola (1)

- **Jaká jsou oprávnění revizora („pověřené osoby“) při přepravní kontrole?**
- a) false
- b) false
- c) true
- d) true
- e) false
- f) false
- g) true
- h) false (*pozn.: rodné číslo nikoliv!*)
- i) false

III. Přepravní kontrola (2)

- **Může revizor zjišťovat osobní údaje někoho jiného, než „černého pasažéra“?**
- **revizor je oprávněn zjistit osobní údaje POUZE u cestujícího, který se neprokázal platným jízdním dokladem a nezaplatil jízdné a přírážku na místě**
- **▶ osobní údaje kohokoliv jiného (např. doprovodu dítěte) revizor zjišťovat **nemůže****

III. Převpravní kontrola (3)

- **Musí revizor vždy uložit přirážku k jízdnému?**
  - **Nápověda: odpověď se skrývá v nadpisu**
- **▶ nemusí, jde pouze o jeho oprávnění**
- **▶ ▶ 1. možnost** jak „odfiltrovat“ některé dětské dlužníky
  - (v případě, kdy je zjevné, že jízdno bylo zaplaceno a jízdenka byla označena, např. jiný druh jízdenky, ale se správnou tarifní hodnotou, by nemělo k uložení přirážky dojít)

IV. Splnění dluhu před uplatněním u soudu (1)

- 1) Při přepravní kontrole
- 2) Ve lhůtě stanovené v SPP
- **Možnost pozitivní motivace ze strany dopravce?**
- Různé možnosti motivace k zaplacení:
  - např. možnost zaplatit přírážku na místě i kartou (DPMB)
  - např. do určité doby snížená přírážka
  - např. snížená přírážka v případě, kdy jde pouze o zapomenutou časovou legitimaci
  - např. snížená přírážka v případě současného zakoupení časové legitimace na další období
  - „akce“ prominutí i více přírážek v případě zakoupení časové jízdenky (DP Ostrava)
- ► ► 2. možnost jak „odfiltrovat“ některé dětské dlužníky

V. Nezletilý jako dlužník ve sporném řízení (1)

- Článek 12 ÚPD
- 1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto **názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech**, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni.
- 2. Za tímto účelem se dítěti zejména poskytuje **možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce anebo příslušného orgánu**, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství.

V. Nezletilý jako dlužník ve sporném řízení (2)

- **Skupina dluhů z jízd bez platné jízdenky po uplatnění u soudu (nejen nezletilých) – co je pro ně typické?**
- celkově velké množství
- opakující se skutkový základ
- stejné a formalizované rozhodování
- ► snadno lze přehlédnout **specifika konkrétního případu** (např. situaci nezletilého)

V. Nezletilý jako dlužník ve sporném řízení (3)

- V případě, kdy je dluh uplatňován po nezletilém, je třeba zvláště pečlivě hodnotit konkrétní okolnosti případu:
  - a) 16ti letý nezletilý jezdí na černo „ze sportu“, ač mu rodiče prostředky na jízdné poskytl
  - X
  - b) 12ti letý zcela nemajetný nezletilý jede ráno do školy, rodiče mu to nařídili a zároveň nezajistili jízdenku.
- (srov. II. ÚS 1864/16)

V. Nezletilý jako dlužník ve sporném řízení (4)

- V případě jízdy nezletilého mají soudy (I. ÚS 1775/14) :
  - 1) **zohlednit** vázanost dítěte jednotlivými ujednáními smlouvy o přepravě (vzhledem k jeho rozumové vyspělosti)
  - 2) **zohlednit** míru jeho zavinění při porušení této smlouvy
  - 3) **chránit** zájem dítěte, aby do dospělosti nevstupovalo se závazky, jimž nemůže dostát.
- ► Pokud tedy nezletilé dítě není fakticky schopno splnit své povinnosti z přepravní smlouvy a není pro svoji nedostatečnou duševní vyzrálou schopno posoudit následky své jízdy načerno, **v soukromoprávní rovině nic nebrání přenosu odpovědnosti za placení na jeho rodiče či jiného zákonného zástupce.**

V. Nezletilý jako dlužník ve sporném řízení (5)

- Dva možné postupy soudu ve věci:
- (srov. pracovní materiál)
- Který z uvedených postupů dovoluje lépe zjistit konkrétní okolnosti případu a tudíž vyhovět požadavkům vysloveným v I. ÚS 1775/14?
- ► schéma č. 2

VI. Nezletilý jako povinný v exekuci (1)

- **§ 46 odst. 6 EŘ (zák. č. 120/2001 Sb.):** Exekutor zašle povinnému společně s vyrozuměním výzvu ke splnění vymáhané povinnosti, v níž vyčíslí vymáhaný nárok a zálohu na snížené náklady exekuce a náklady oprávněného. Zároveň povinného poučí, že splní-li ve lhůtě 30 dnů od doručení této výzvy vymáhaný nárok a uhradí zálohu, vydá exekutor neprodleně příkaz k úhradě nákladů exekuce.
- **§ 11 odst. 1 vyhl. č. 330/2001 Sb.:** Splní-li povinný ve lhůtě 30 dnů ode dne doručení výzvy ke splnění vymáhané povinnosti vymáhaný nárok a uhradí zálohu na snížené náklady exekuce a náklady oprávněného (§ 46 odst. 6 zákona), náleží exekutorovi odměna
- ve výši **50 %** odměny podle § 6, jde-li o exekuci ukládající zaplacení peněžité částky (...)

VII. Shrnutí (1)

- **Hlavní příčiny:**
- **závislost dítěte** na řádném plnění vyživovací povinnosti ze strany rodičů
- **formalizované rozhodování** soudů v minulosti, bez zohlednění konkrétních okolností na straně dítěte
- **nedostatečné zastoupení** dítěte v řízení (konflikt zájmů, nečinnost zákonného zástupce)
- ► **Těžiště problému leží v nedostatečné ochraně práv nezletilého dítěte v řízení před soudem.**

VII. Shrnutí (2)

- **Hlavní důsledky:**
- dluh sám od sebe „nezmizí“ – trvá
- dluh narůstá, zejména po uplatnění u soudu
- dospěje-li dluh do fáze exekuce, jsou již možnosti pomoci omezené.

VII. Shrnutí (3)

- **Možnosti řešení:**
- **již před uplatněním u soudu:**
  - změny jízdného od září 2018 –zvýhodněná přeprava dětí, mnohdy v rámci MHD zdarma až do 15 let, nutno však prokázat nárok během přepravy
- **v rámci soudního řízení:**
  - důsledně postupovat v souladu s čl. 12 ÚPD
  - příp. důsledné a efektivní zastoupení dítěte
  - důsledné zvážení okolností konkrétního případu
- **+ změna celospolečenského přístupu:**
  - vč. změny přístupu dopravních podniků: přestávají dluhy vymáhat

-
- **Děkuji Vám za pozornost a za účast na workshopu.**